

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS KOVA UŽ MOKESČIŲ NAŠTOS SUMAŽINIMĄ DARBO VALSTIETIJAI BURŽUAZIJOS VALDYMO METAIS

Lietuvos Komunistų partija, gindama darbo valstiečių interesus ir siekdama stiprinti darbininkų klasės ir darbo valstiečių sąjungą, daug dėmesio skyrė valstietijos apmokestinimo klausimams. „Mano nuomone,— rašė V. Kapsukas sveikinime LKP III konferencijos dalyviams,— opiausi valstiečiams klausimai — tai žemė, mokesčiai, miškas ir kreditas“¹. Kova už mokesčių naštos sumažinimą darbo valstiečiams buvo vienas iš svarbių Lietuvos Komunistų partijos ekonominės kovos barų buržuazinės Lietuvos kaime.

Šio straipsnio tikslas — konkrečiai parodyti, kaip Lietuvos Komunistų partija sunkiausiomis pagrindžio sąlygomis per savo spaudą atskleidė Lietuvos valstietijos finansinį išnaudojimą mokesčių sistema, kokius reikalavimus kėlė, kovodama už mokesčių sumažinimą darbo valstietijai.

* * *

Komunistinė spauda atskleidė klasinį žemės mokesčio pobūdį. Ji parodė, kad labiausiai mokesčiai spaudžia mažažemius ir naujakurius², kad darbo valstietis, ypač vargingasis, neturi iš kur paimti pinigų mokesčiams sumokėti ir būtiniausioms prekėms pirkti. Tuo tarpu buožėms fašistinė valdžia teikia pirmenybę, realizuojant žemės ūkio produkciją (pavyzdžiui, priimant bekonus), duoda pinigines pašalpas bei lengvesnėmis sąlygomis kreditą. Be to, buožės krizės metu sunkumus žymia dalimi perkrauna žemės ūkio darbininkams³. Iš darbo valstietijos, rašė „Tiesa“ 1938 m. liepos 15 d. numeryje, mokesčiai išieškomi visu griežtumu. Jiems neišdžiama jų išdėstyti dalimis, nedelsiant skaičiuojamos baudos už nesumokėtus mokesčius nustatytu terminu, tuo tarpu dvarininkams dažnai nurašomos baudos bei išdėstomos žemės mokesčio nepriemokos.

Lietuvos Komunistų partija labai didelį dėmesį skyrė išperkamujų žemės mokesčių klasei atskleisti. Remdamasi gausia vietine medžiaga, pagrindinė komunistinė spauda konkrečiais faktais parodė, kad žemė nebuvo skiriama mažažemiams, bežemiams bei kumečiams, jei jie žemės reformos komisijos pripažinimu buvo laikomi nepajėgiais sumokėti išperkamuosius mokesčius. Be to, išperkantieji mokesčiai savo ruožtu skur-

¹ Lietuvos Komunistų partijos trečioji konferencija, Kaunas, 1926, p. 55.

² Žr. Mažažemiai, naujakuriai ir mokesčiai. „Tiesa“, 1926 m. sausio mėn. [diena nenurodyta], Nr. 44.

³ Žr. Apie darbo valstiečius ir mūsų darbą kaime. „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 28.

dino naujakurius. Daugelis jų dėl didelių išperkamųjų mokesčių patys buvo priversti palikti žemę⁴.

Lietuvos Komunistų partija iš principo buvo prieš bet kokius išperka- muosius žemės mokesčius. Kaip nurodė trečiasis Lietuvos Komunistų partijos suvažiavimas, įvykęs 1921 m. spalio mėnesį, tvirta darbininkų ir mažžemių sąjunga lengviausiai gali būti sudaryta, „suteikiant mažžemi- miams be jokio atlyginimo žemės“⁵.

Todėl Lietuvos Komunistų partijos dokumentuose bei spaudoje konkrečiai buvo keliami reikalavimai atimti dvarų centrus iš naujų ir senų dvarininkų ir paskirstyti jų žemę bežemiams ir mažžemiams vals- tiečiams, gražinti naujakuriams išperkamuosius įnašus už žemę ir visiškai panaikinti atlyginimą už gautą žemę⁶. Partija reikalavo taip pat, kad naujakuriams būtų nemokamai duodama miško, jie būtų atleidžiami nuo mokesčių⁷. Lietuvos Komunistų partija reikalavo panaikinti dvarininkams atlyginimą už iš jų paimtą į žemės reformos fondą žemę bei miškus⁸. Ypač aštriai Lietuvos Komunistų partija pasisakė prieš atlygi- nimo dvarininkams mokėjimą mišku, kuris buržuazijos valdymo metais darbo valstietijai faktiškai buvo neprieinamas⁹.

Buržuazinė spauda paprastai vaizdavo, jog valstiečiai moka vien tik žemės mokestį, nesiedama pastarojo net su išperkamaisiais žemės mo- kesčiais. Komunistinė pagrindinė spauda atskleidė tikrąją valstietijai tekusią mokesčių našta. „Žemės mokestis,—rašė 1932 m. „Komunistas“,— tai tik viena fašistinės valdžios užkrautų mokesčių medalio pusė. Antra pusė—akcizai ir muitai. Per akcizus ir muitus fašistinė valdžia darbo masėms jau lupa antrą kailį... Akcizus ir muitus sumoka vartotojas. O kas Lietuvoje svarbiausias vartotojas?—Darbo valstietis, darbininkas ir tarnautojas. Ne visi darbo valstiečiai tat supranta. Bet daugelis jau supranta ir aiškiai mato, kad, pavyzdžiui, cukrų, druską, žibalą, silkes valdžia pabrangino užkraudama muitus“¹⁰.

Atskleisdama klasinį netiesioginį mokesčių pobūdį, komunistinė po- grindinė spauda šių mokesčių klausimus siejo ne tik su fiskaliniiais bur- žuazinės Lietuvos valstybės tikslais, bet ir su išnaudotojiškų klasių pasi- pelnymu. Pavyzdžiui, „Priekalas“, apibūdindamas cukraus brangumo prie- žastis, 1934 metais rašė: „Cukraus fabrikas irgi duoda daug pelno keletui finansistų monopolistų; duoda pelną taip pat cukrinių burokų auginto- joms—buožėms ir dvarininkams, bet nieko neduoda vargingiesiems vals- tiečiams, jei neskaityt smarkiai pabranginto cukraus“¹¹.

Siekdama konkrečiai parodyti darbo valstietijai ir kitiems darbo žmonėms finansinį jų išnaudojimą mokesčių sistema, Lietuvos Komunistų partija daug dėmesio skyrė vieniems pagrindinių mokesčių buržuazinės Lietuvos mokesčių sistemoje—muitams.

Lietuvos Komunistų partija demaskavo protekcionizmą ir parodė jo neigiamą poveikį valstietijai. „Kad apsaugot savo pramonės visišką pa- irimą,—nurodė Lietuvos Komunistų partijos III konferencija,—valdžia

⁴ Žr. „Tiesa“, 1925 m. kovo 31 d., Nr. 34; balandžio 15 d., Nr. 35; rugsėjo 25 d., Nr. 41; 1926 m. birželio mėn. [diena nenurodyta], Nr. 48 ir kt.; „Komunistas“, 1923, Nr. 12 (201), p. 330, 1932, Nr. 5 (258), p. 26 ir kt.

⁵ Žr. Žemės klausimas 3-me suvažiavime. „Komunistas“, 1922, Nr. 5 (182), p. 105—106.

⁶ Lietuvos Komunistų partijos trečioji konferencija, p. 42.

⁷ LKP IV konferencijos tezės apie darbą kaime, 1928 [leidimo vieta nenurodyta], p. 14.

⁸ Žr. LKP CK 1936 m. išleistas atsišaukimas į valstiečius. PA, f. 1770, 1936, b. 1, l. 114; LKP CK plenumo priimta rezoliucija 1938.I.I., p. 2.

⁹ Žr. „Priekalas“, 1937, Nr. 5—6 (71—72), p. 380.

¹⁰ „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 28.

¹¹ „Priekalas“, 1934, Nr. 3(33), p. 175.

griebiasi protekcionizmo muitų politikoj. Didinami muitai geležies išdirbiniams ir manufaktūrai, kas dar labiau sukelia kainas ir smaugia valstietį“¹². Tuo tarpu Lietuvai, esant priklausomai nuo užsienio rinkų, protekcionizmas negali padėti sukurti visapusiškai išvystytą pramonę¹³.

Apibūdindama buržuazinės Lietuvos ekonominį priklausomumą nuo Vakarų imperialistinių valstybių, Lietuvos Komunistų partija reikalavo plėsti prekybą su Tarybų Sąjunga. „Naudingiausia ir yra Lietuvai,— rašė 1934 m. „Priekalas“,— plėsti gerus ekonominius santykius su Sovietų sąjunga. Nes Sovietų sąjunga tuose santykiuose nesiekia Lietuvos pavergimo. Geri ekonominiai santykiai yra visos Lietuvos interesuose, ypačingai dabartiniams laikais, kada Vokietijos rinkta visai uždaryta Lietuvos prekėms, kada didžiausiais muitais apstatytos visų šalių sienos, o prekiauti su Sovietų sąjunga yra visos sąlygos lengvinančios tą prekybą“¹⁴.

Komunistinė spauda kartu nurodė, jog dideli netiesioginiai mokesčiai savo ruožtu vertė darbo valstiečius dar labiau apriboti savo reikmes. „Jau daugelis darbo valstiečių,— rašė 1932 m. „Komunistas“,— vietoj cukraus vartoja sachariną, o vietoj žibalo — skalas ir lajų. Grįžta vokiečių okupacijos laikai!!!“¹⁵

Taip pat buvo nurodoma, kad darbo valstiečius, be valstybinio žemės mokesčio ir netiesioginių mokesčių, dar spaudžia ir kai kurie kiti mokesčiai bei įvairios rinkliavos. „Be mokesčių valstybės išdui,— rašė 1937 m. „Priekalas“, apibūdindamas valstiečiams tenkančius mokesčius,— reikia mokėti dar įvairius mokesčius savivaldybėms. Čia ir mokesčiai savivaldybių aparato išlaikymui, mokyklų statymui, čia ir visoki šunų registravimo mokesčiai ir dar kitoki. Ne taip seniai buvo įsakyta visiems valstiečiams prie savo vežimų, kaip ir vokiečių okupacijos laikais, turėti pririštas lenteles, kuriose būtų užrašytos vežimų savininkų pavardės. Už tas lenteles irgi reikia mokėti“¹⁶.

Mokesčių našta valstietijai bei kitiems darbo žmonėms didino taip pat ir iš esmės privalomi mokėjimai dvasininkams bei bažnyčiai. „Lietuvoje gimimų, jungtusių, mirimų užrašus,— rašė 1937 m. „Priekalas“,— veda kunigai, rabinai ir kitų religijų dvasininkai. Už tuos patarnavimus ir kartu daromas religines apeigas kunigai ir kiti dvasininkai surenka žymias pinigų sumas... Suprantama, kad taip lengvai įgyjamų žymių pinigų kunigai lengvai atsisakyti nenori. Ir už tai, kai tik pradeda kalbėti apie civilinės metrikacijos įvedimą, kunigai labai jautriai į tai reaguoja, šaukdami apie pavojų katalikybei. Paskutiniu metu kunigai Kaišiadorių vyskupijoj įvedė net specialią maldą, nukreiptą prieš civilinę metrikaciją... Štai kaip atsiranda maldos „dievo garbei“, o iš tikrųjų kunigų kišenei“¹⁷. Taigi buvo parodoma, kad Lietuvos dvasininkijos griežtas prieštaravimas civilinei metrikacijai neatskiriamai buvo susijęs su darbo žmonių, tame tarpe ir valstietijos masių, išnaudojimu įvairiais mokėjimais ir rinkliavomis dvasininkams bei bažnyčiai, kad tai apskritai žymiu mastu stiprino valstietijos finansinį išnaudojimą mokesčių sistema.

Komunistinėje spaudoje buvo nurodoma, kad valstietija neretais atvejais dar būdavo išnaudojama ir priverstinio pobūdžio aukomis, renkamos buržuazijos reikalams. Pavyzdžiui, korespondencijoje iš Gudžiūnų (Kėdainių apskrityje), atspausdintoje 1938 m. „Tiesoje“, rašoma: „Vals-

¹² Lietuvos Komunistų partijos trečioji konferencija, p. 9.

¹³ Zr. Lietuvos Komunistų partijos V konferencijos (įvyko 1933 m. rudenį) rezoliucijos. LKP CK leidinys, 1934 [leidinio vieta nenurodyta], p. 4-5.

¹⁴ „Priekalas“, 1935, Nr. 12, p. 730.

¹⁵ „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 27—28.

¹⁶ „Priekalas“, 1937, Nr. 5—6 (71—72), p. 379.

¹⁷ „Priekalas“, 1937 m., Nr. 8 (74), p. 520.

tiečiams viršaitis išsiuntinėjo raštą, reikalaujamas 10% žemės mokesčio mokamos sumos „paukoti“ ginklų fondui“¹⁸, o korespondencijoje iš Kruonio (Kaišiadorių apskrityje) nurodoma, kad „valsčiaus viršaitis saivališkai apdėjo valstiečius 5—10 lt sumos mokesčiais ginklų fondui“¹⁹. Tiesiog per prievartą rinkdavo aukas įvairios reakcinės organizacijos. Kaip sakoma LKP Varėnos rajono komiteto 1933 m. rugsėjo mėn. išleistame atsišaukime, „Varėnos šauliai-fašistai eidavo po valstiečių bakužes ir priversdavo pirkti statomų namų (šaulių.— A. Ž.) atvaizdą... ir tokiu būdu iščiulpdavo iš biednuomenės paskutiniuosius centus“²⁰.

Plačiai buvo apibūdinamas mokesčiais surinktų lėšų panaudojimas. Antai Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto 1932 m. sausio mėn. išleistame atsišaukime buvo rašoma, kad iš darbo valstiečių surinkti mokesčiai „eina premijoms ir visokiai paramai buožėms, fabrikantams, prekėjams ir visokiems parazitams. Milijonai leidžiama karo reikalams, šnipams, policijai, kunigams ir visokiems dykaduoniams“²¹.

Apibūdinama valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų išlaidų tikrąją paskirtį, komunistinė spauda parodė, kad ekonominiu požiūriu šios išlaidos yra daugiausia negamybinės, o socialiniu požiūriu — anti- liaudinės. Antai liaudies švietimui, sveikatos apsaugai iš biudžeto lėšų skiriama nepaprastai mažai. Todėl vidurinis, ir juo labiau aukštasis, mokslas neprieinamas darbo žmonių, tame tarpe ir darbo valstiečių, vaikams²². Ligos atveju darbo valstietis, neturėdamas pinigų kreiptis pas daktarą ir geriems vaistams nusipirkti, gydosì visokiomis žolelėmis, o kaimo moterys gimdo išimtinai su „bobučių“ pagalba, be medicinos pagalbos žūva, arba tampa invalidais daug jaunų žmonių²³. „Fašistų valdžia — šių visų liaudies nelaimių kaltininkė,— rašė 1938 m. „Tiesa“,— sveikatos reikalams skiria mizerną pinigų sumą, tesudarančią vos 1% visų išlaidų (žvalgybai, policijai ir teismams skiriama virš 10% visų išlaidų). Pvz., 1937 m. sveikatos reikalams išleista apie 3,5 milijono litų. Iš tos sumos vienas su viršum milijonas litų išleista sveikatos departamento biurokratiniam aparatui išlaikyti. Be to, fašistų valdžia surenka kasmet apie vieną milijoną litų iš pačių ligonių, lankančių sveikatos departamento išlaikomas įstaigas. Tuo būdu fašistų valdžios skiriamos lėšos sveikatos reikalams tikrumoj nesiekia nė 1,5 milijono litų per metus. Tai štai kaip fašistų valdžia „rūpinasi piliečių sveikata“²⁴. Taigi komunistinė spauda parodė, kad sveikatos apsaugai buržuazijos valdymo metais Lietuvoje buvo skiriama ne tik labai mažai lėšų, bet ir tų pačių lėšų žymi dalis ėjo brangiam administracijos aparatui apmokėti. O iš čia sekė išvada, kad ir į sveikatos apsaugai skirtas lėšas žymia dalimi negalima žiūrėti kaip tikrąją to žodžio prasme liaudinio pobūdžio išlaidas. Tuo tarpu buržuazinė spauda socialines-kultūrinės išlaidas, tame tarpe ir sveikatos apsaugai skirtas lėšas, mėgino ištisai pavaizduoti kaip tikrai liaudinio pobūdžio išlaidas.

Lietuvos Komunistų partija kovojo ir ragino kovoti darbo valstietiją bei kitus darbo žmones už nemokamą gydymą, už nemokamą mokslą

¹⁸ Zr. „Tiesa“, 1938 m. birželio 15 d., Nr. 10.

¹⁹ Zr. ten pat.

²⁰ Varėnos Lietuvos Komunistų partijos komiteto 1933 m. rugsėjo mėn. išleistas atsišaukimas. PA, f. 1770, 1933, b. 1, l. 146.

²¹ LKP CK 1932 m. sausio mėn. išleistas atsišaukimas „Darbo valstiečiai į kovą!“. PA, f. 1770, 1932, b. 1, l. 45.

²² Zr. Stipendijos Lietuvos studentams. „Priekalas“, 1937, Nr. 11 (77), p. 720.

²³ „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 32—33.

²⁴ Kaip Lietuvos fašistų valdžia „rūpinosi“ liaudies sveikata. „Tiesa“, 1938 m. kovo 10 d., Nr. 6.

visose mokyklose, už tai, kad stipendijos būtų skiriamos vargingiesiems studentams, už socialinio draudimo išplėtimą bei finansinę paramą varguomenei ir t. t.²⁵

Komunistinėje spaudoje buvo parodoma klasinė paskirtis lėšų, skiriamų žemės ūkio „kultūrai kelti“. „Agronomų patarnavimais,— rašė 1932 m. „Komunistas“,— darbo valstietis nesinaudoja, nes jam per maža žemės. Agronomų „kultūra“ naudojami tik buožės. Tik buožės naudojami ir visais žemės ūkiui fašistų teikiamais pagerinimais ir pašalpomis. Tą patvirtina ir pačių žemės ūkio rūmų * sąstatas. Juk visi Ž. Ū. Rūmų ir jų šelpiamųjų draugijų (arklių, galvijų, kiaulių, avių, cukrinių runkelių, paukščių augintojų ir t. t.) nariai yra išimtinai tik dvarininkai ir buožės“²⁶.

Kai žemės ūkio krizės laikotarpiu buvo įvesti primokėjimai iš valstybinio biudžeto žemės ūkio produktų kainoms palaikyti, komunistinė spauda demaskavo šių stambių primokėjimų klasinį pobūdį. „Fašistai dvarininkų ir buožių ūkių palaikymui,— rašė 1931 m. „Komunistas“,— įvedė premijas, papildomus damokėjimus, mokamus už pristatymą eksportui kai kurių produktų (rugiai, kviečiai, bekonai). Tos premijos taip įvestos, kad jomis gal pasinaudot tik dvarininkai ir buožės. Pavyzdžiui, reik statyti į elevatorių, kas esant mažam grūdų kiekiui neapsimoka. Grūdai turi atitikti reikalaujamą svorį, būt aukštos rūšies, žodžiu, būt tokie, kokių darbo valstiečio ūkis negal pagaminti. Premijos už eksportuojamus bekonus mokamos tik tiems pristatytojams, kurie... pristato valdžiai nustatytą į metus skaičių bekonų... Iš tų įvestų premijų darbo valstiečiams dvejojama skriauda: viena— tos premijos padeda buožių ir dvarininkų ūkiams nukonkuruoti vidutinių valstiečių ūkius, antra,— jos mokamos iš surinktų tiesioginių ir netiesioginių mokesčių, kurių žymiausią dalį sumoka darbo valstiečiai, kartais net paskutinę karvę atiduodami už mokesčius“²⁷. Lietuvos Komunistų partija nepaliaujamai kovojo prieš primokėjimus žemės ūkio produktų kainoms palaikyti ir reikalavo juos panaikinti²⁸.

Antra vertus, komunistinė pagrindinė spauda aiškino darbo valstiečiams, kad tokia žemės ūkio finansavimo klasinė politika buvo neatsitiktinė. Ji išplaukė iš susidariusios padėties. Vienas veiksnių buvo tas, jog buožija buvo tautininkų atrama ir turėjo didelę įtaką valdymo aparate²⁹. „Iš tikrųjų,— rašė 1930 m. „Balsas“,— dvarininkų ir buožių ūkiais labai rūpinasi fašistų valdžia, bet visiškai nesirūpina vargingųjų valstiečių ūkiais. Ji skaito, jei vargingųjų valstiečių ir naujakurių ūkiai atsidurs stipriųjų buožių ir dvarininkų rankose, tai dar busią geriau“³⁰.

Komunistinė spauda taip pat aiškino Lietuvos darbo valstiečiams, kad jų mokesčiais surinktos lėšos skiriamos ne tik dvarininkams ir buožėms tiesiogiai remti, bet taip pat ir monopolistinėms kapitalistų sąjungoms finansiškai palaikyti. „Fašistų valdžia,— rašė 1934 m. „Priekia-

²⁵ LKP IV-osios konferencijos tezės apie darbą kaime, 1928, p. 13, 16; LKP CK 1932 m. sausio mėn. atsišaukimas „Darbo valstiečiai į kovą!“. PA, f. 1770, 1932, b. 1, l. 45; LKP CK plenumo rezoliucija, priimta 1938 I, p. 2; „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 33; Studentų komunistų kuopelės (1933 m.) išleistas atsišaukimas „Draugai revoliucionieriai studentai“. PA, f. 1770 (1933), b. 1, l. 223a ir kt.

* Žemės ūkio rūmai buvo viena iš svarbiausių įstaigų, nešusių buržuazinę kultūrą kaimui. Jos metinės išlaidos siekė 6 milijonus litų.

²⁶ „Komunistas“, 1932, Nr. 5 (258), p. 33.

²⁷ „Komunistas“, 1931, Nr. 1 (248), p. 7.

²⁸ Žr. Rezoliucija apie darbą kaime. Lietuvos Komunistų partijos V konferencijos (įvykusios 1933 m. rudenį) rezoliucijos, LKP CK leidinys, 1934, p. 27.

²⁹ Žr. LKP IV-sios konferencijos tezės apie darbą kaime, 1928, [išleidimo vieta nurodyta], p. 19.

³⁰ „Balsas“, 1930, Nr. 5 (53), p. 180.

las“, — savo keliu nesigaili toms kapitalistinėms bendrovėms lėšų. Pats Smetona ir Tūbelis savo kalbose pabrėžė, kad toms monopolistinėms bendrovėms valstybė nesigaili lėšų. O iš kur valstybė ima tas lėšas? Ji išspaudžia jas mokesčių pavidale iš plačiųjų darbininkų ir vargingųjų valstiečių masių. Fašistinė valdžia visiškai nesirūpina šimtais tūkstančių darbininkų, bedarbių ir badmiriaujančių darbo valstiečių... Jiems nėra lėšų. O visokiems „Maistams“, „Pienocentrams“, dvarininkams ir buožėms yra milijonai premijoms, pašalpoms, pigiems kreditams ir t. t.“³¹. Komunistinė spauda kėlė taip pat aikštėn ir išdo tiesioginio apvogimo faktus, pabrėždama, jog ir tokiu būdu išaikvojami iš liaudies išrinkti pinigai³².

Lietuvos Komunistų partija ragino darbo žmones, tame tarpe ir darbo valstietiją, kovoti prieš išdo eikvotojus, reikalaujant juos areštuoti ir konfiskuoti bei grąžinti liaudžiai jų turtą³³.

Taigi komunistinė spauda, parodydama, kad buržuazinės Lietuvos biudžeto iš darbo žmonių mokesčiais surinktos lėšos buvo sunaudojamos klasiniais dvarininkų, buožių ir monopolistinio kapitalo interesais, kartu aiškino, kad per finansų sistemą buvo perskirstomos nacionalinės pajamos darbo valstietijos bei kitų darbo žmonių nenaudai ir išnaudotojiškų klasių, monopolistinių kapitalistų sąjungų naudai.

Lietuvos Komunistų partija ne tik aiškino valstietijos masėms apie jų finansinį išnaudojimą mokesčių sistema, bet ir kovojo sunkiomis pagrindžio sąlygomis už mokesčių naštos darbo valstietijai, kaip ir kitiems darbo žmonėms, sumažinimą. Lietuvos Komunistų partija reikalavo tokios mokesčių sistemos, kad pagrindinė mokesčių našta būtų sukrauta išnaudotojiškosioms klasėms. Antai Lietuvos Komunistų partijos 1922 m. paskelbtoje rinkiminėje deklaracijoje mokesčių srityje keliami tokie reikalavimai: „Netiesioginių mokesčių panaikinimas, įvedimas tiesioginių, visas mokesčių sunkenybes perkeliant ant turtingųjų klasių: progresyvinis nuo turtų ir pelno mokestis, visiškai paliuosuojant nuo jo darbininkus, mažazemius ir biednuomenę; mažazemių ir biednuomenės nuo visų mokesčių, visų rūšių rekvizijų, pastočių, pyliavų, valstybinių darbų ir kitų sunkenybių paliuosavimas ir užkrovimas jų ant pasiturinčiųjų sodžiaus ir miesto klasių“³⁴.

Taigi Lietuvos Komunistų partija, kovodama prieš pačius neteisningiausius — netiesioginius mokesčius, reikalavo mokesčių sistemą pagrįsti tiesioginiu progresyviu pajamų-turto mokesčiu, įvedant pakankamą neapmokestinamąjį minimumą. Be to, buvo reikalaujama atleisti, pavyzdžiui, varginguosius valstiečius ne tik nuo mokesčių, bet ir nuo rekvizicijų bei natūrinių prievolių.

Šiuos pagrindinius reikalavimus mokesčių srityje Lietuvos Komunistų partija viena ar kita forma kėlė per visą buržuazijos valdymo laikotarpį. Jie buvo keliami ir LKP IV suvažiavime 1924 metais ir LKP IV konferencijoje 1928 metais³⁵.

³¹ „Priekalas“, 1934, Nr. 1 (31), p. 50—51.

³² Zr. LKP 1934 m. išleistą atsišaukimą „Draugai, darbo valstiečiai ir valstietės!“ LKP PA, FS 1770—XII, b. 1, l. 3, 1934.

³³ Zr. 1935 m. rugpiučio 22 d. LKP CK išleistą atsišaukimą „Išplėskime valstiečių streiką! Solidarumą su kovojančiais valstiečiais!“ LKP CK spaustuvė „Kibirkštis“, FS 1770—XII, b. 1, l. 47, 1935; LKP CK 1936 m. išleistą atsišaukimą į valstiečius. PA, f. 1770, 1936, b. 1, l. 114.

³⁴ PA, f. 1770, 1922, b. 1, l. 97.

³⁵ Zr. Lietuvos KP IV suvažiavimo (1924 m.) rezoliucija „Apie darbą tarp valstiečių“. Lietuvos Komunistų partijos IV-ojo suvažiavimo tezai ir rezoliucijos, 1924 [leidimo vieta nenurodyta], p. 23; LKP artimiausi uždaviniai (3-osios konferencijos tezai), Kaunas, 1926, p. 25.

Krizės laikotarpiu ir paskutiniaisiais buržuazijos valdymo metais žymiai pasunkėjus ne tik kaimo varguomenės, bet ir vidutiniųjų valstiečių ekonominei būklei, LKP vis labiau akcentuoja reikalavimą palengvinti mokesčių naštą *visiems* darbo valstiečiams. LKP plenumo, įvykusio 1938 m. sausio mėn., priimtoje rezoliucijoje sakoma: „Panaikinti visus mokesčius darbininkams, kaimo ir miesto biednuomenei. Sumažinti pušiau mokesčius vidutiniams ir kitiems krizio giliai paliestiems valstiečiams ir smulkiems miesto gyventojams (tarnautojams, amatininkams, smulkiems krautuvinkams ir t. t.)“³⁶. Ten pat reikalaujama sumažinti netiesioginius mokesčius plataus vartojimo prekėms ir „pakelt tiesioginius mokesčius stambiųjų kapitalų savininkams, turtuoliams bei stambiesiems žemės savininkams, įvedant progresyvinę mokesčių sistemą“³⁷.

Kartu Lietuvos Komunistų partija nuolatos ragino Lietuvos darbo žmones, tame tarpe ir valstietijos mases, nepaliaujamai kovoti dėl mokesčių naštos sumažinimo liaudžiai ir jos perkėlimo išnaudotojiškoms klasėms. „Mes šaukiame plačiąją Lietuvos liaudį,—rašė 1938 m. „Tiesa“,—stoti į kovą dėl mokesčių naštos sumažinimo darbininkams, valstiečiams ir kitiems liaudies sluoksniams ir padidrinimo buržuazijai. Mes šaukiame stoti į kovą už šiuos reikalavimus: panaikint visus mokesčius darbininkams ir biednuomenei; sumažinti mokesčius vidutiniams ir kitiems krizio giliai paliestiems valstiečiams ir smulkiems miesto gyventojams (amatininkams, prekybininkams); panaikint darbininkų, visų smulkiųjų miestų gyventojų ir visų valstiečių mokesčius, nesumokėtus dėl krizio sunkumų; panaikint dėl krizio nepakeliamų mokesčių atsiradusias skolas ir įvesti progresyvių mokesčių sistemą“³⁸.

Visos liaudies kovoje už mokesčių naštos jai sumažinimą labai didelis dėmesys buvo skiriamas plačiųjų valstietijos sluoksnių kovai. Lietuvos Komunistų partija ragino darbo valstiečius neapsiriboti vien prašymais sumažinti mokesčius ar atleisti nuo jų, bet organizuotai priešintis³⁹. Lietuvos Komunistų partijos IV konferencijos (įvykusios 1928 m.) tezėse apie darbą kaime sakoma: „Reikia organizuoti kovą prieš tiesioginių ir netiesioginių mokesčių naštą, o taipogi prieš muitų mokesčių naštą, kurie gula ant žemės ūkio darbininkų, valstiečių biednuomenės ir vidutinių ūkininkų sprando. Reikia... organizuoti masiniai valstiečių ir žemės ūkio darbininkų išstojimai prieš mokesčių naštą...“⁴⁰. Lietuvos Komunistų partija ragino darbo valstiečius, esant ypač sunkiai padėčiai, atsisakyti mokėti mokesčius valstybei ir savivaldybėms⁴¹.

Tai, kad 1935 m. Suvalkijos valstiečių streiko metu daugelis valstiečių atsisakė mokėti mokesčius⁴² ir kad valstiečių keliamuose reikalavimuose sumažinti mokesčių naštą atsispindėjo kai kurie klasiniai momentai⁴³, buvo susiję su Lietuvos Komunistų partijos kova prieš finansinį plačiųjų valstietijos sluoksnių išnaudojimą. Lietuvos Komunistų partija rėmė Suvalkijos valstiečių streiką, ragino darbininkus, tarnautojus, amatininkus bei kitus darbo žmones solidarizuotis su kovojančiais valstiečiais. Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto 1935 m. rugpiūčio mėn. 22 d. išleistame 10 000 egzempliorių atsišaukime „Išplėskim vals-

³⁶ LKP CK plenumo rezoliucija, priimta 1938. I [leidimo vieta ir metai nenurodyti], p. 2.

³⁷ Ten pat.

³⁸ „Tiesa“, 1938 m., Nr. 3.

³⁹ Zr. „Balsas“, 1930, Nr. 5 (53), p. 189.

⁴⁰ LKP IV konferencijos tezės apie darbą kaime, 1928 [leidimo vieta nenurodyta], p. 15.

⁴¹ Zr. LKP V konferencijos rezoliucijos, LKP CK leidinys, 1934, p. 24.

⁴² Zr. „Priekalas“, 1936, Nr. 1 (55), p. 52.

⁴³ „Tiesa“, 1935 m., Nr. 1—2 (17—18).

tiečių streiką!“ rašome: „Tai teisingi reikalavimai, tai teisinga kova. Mes komunistai tą kovą sveikinam ir palaikom... Darbininkai jūsų kovą supranta ir palaiko. Nes ir darbininkai kenčia nuo sindikatų ir fašistų valdžios. Kenčia ir amatininkai bei smulkūs krautuvinkėliai“⁴⁴. Daugelis Suvalkijos valstiečių streiko keliamų reikalavimų dėl mokesčio naštos sumažinimo buvo labai artimi Lietuvos Komunistų partijos reikalavimams. Pavyzdžiui, tiek Lietuvos partijos, tiek ir Suvalkijos valstiečių streiko komiteto išleistuose atsišaukimuose buvo reikalaujama atleisti varguomenę nuo mokesčių, o kitiems valstiečiams sumažinti mokesčius perpus⁴⁵. Kiek svarbus buvo mokesčių naštos sumažinimo valstietijai klausimas, galima spręsti, kad ir iš tokio pažymėtino fakto, jog, pavyzdžiui, Suvalkijos streiko metu Alytuje buvo rasta komunistinė vėliava su šūkiu: „Šalin žemės mokesčiai!“⁴⁶.

Paskutiniaisiais buržuazijos valdymo Lietuvoje metais, panaikinus nuo 1938 m. žemės mokesčio lengvatą, kuri buvo iškovota Suvalkijos streiko metu, valstietijos nepasitenkinimas dideliais žemės mokesčiais dar labiau padidėjo. Lietuvos Komunistų partija tuo metu siekė organizuoti kolektyvinį valstiečių kreipimąsi į valstybines įstaigas mokesčiams panaikinti ar sumažinti. Kartu buvo reikalaujama, kad toks kolektyvinis kreipimasis būtina visuomet būtų paremtas masiniu judėjimu⁴⁷.

Valstiečiai taip pat buvo raginami kovoti prieš dvarininkams teikiamas lengvatas, išieškant žemės mokesčio nepriemokas⁴⁸, prieš natūrinės prievolės, prieš rinkliavas dvasininkams⁴⁹, vykdyti platesnę ekonominę kovą, tame tarpe ir prieš monopolistines kapitalistų sąjungas⁵⁰.

Ekonominę darbo valstietijos kovą prieš finansinį jos išnaudojimą mokesčių sistema Lietuvos Komunistų partija neatskiriamai siejo su politine kova prieš išnaudotojišką kapitalistinę santvarką, už Tarybų valdžios atkūrimą Lietuvoje⁵¹. „Sodžiaus biednuomenei ir visiems darbo valstiečiams,—rašė 1931 m. „Priekalas“,— išeitis iš šių fašistinių pinklių yra tikrai viena—revoliucinė išeitis. Tam reikia stipriau jiems susijungti su darbininkų klase ir, Komunistų partijai vadovaujant, nuversti fašistų valdžią ir įvesti darbininkų ir valstiečių Tarybų valdžią, kuri tik viena gali panaikinti darbininkų ir darbo valstiečių skurdą; ji anuliuos visas skolas, užkrautas banke ir pas visokius lupikus, visiškai paliuosuos sodžiaus biednuomenę nuo mokesčių, o vidutiniems žymiai sumažins juos, ji nurodys darbo valstiečiams kelią į tikrai šviesų gyvenimą“⁵².

Taigi Lietuvos Komunistų partija ir sunkiausiomis pogrindžio sąlygomis atliko didžiulį darbą, atskleisdama populiaria forma klasinį valstietijos apmokestinimo pobūdį, šaukdama Lietuvos darbo valstiečius į organizuotą ekonominę kovą prieš finansinį išnaudojimą ir parodydama, kad tik kapitalistinės santvarkos nuvertimas ir Tarybų valdžios atkūrimas Lietuvoje išvaduos juos iš skurdo ir finansinio išnaudojimo.

⁴⁴ LKP CK 1935 m. rugpiūčio 22 d. atsišaukimas „Išplėskim valstiečių streiką!“ PA, FS 1770—XII. b. 1, l. 47, 1935.

⁴⁵ Žr. „Tiesa“, 1935 m., Nr. 9 (26); Suvalkijos valstiečių streiko komiteto atsišaukimas „Draugai valstiečiai!“ PA, f. 1770 (1936), b. 6, l. 12a.

⁴⁶ Žr. „Priekalas“, 1935, Nr. 9, p. 557.

⁴⁷ Žr. Atviras laiškas visoms partijos organizacijoms, visiems komitetams, visiems partijos nariams (apie LKP plenumo nutarimą), 1938, Partijos istorijos instituto prie LKP CK biblioteka, inv. Nr. 169, l. 1.

⁴⁸ Žr. „Tiesa“, 1938 m. liepos 15 d., Nr. 12.

⁴⁹ Žr. Lietuvos Komunistų partijos V konferencijos (įvyko 1933 m. rudenį) rezoliucijos, LKP CK leidinys [išleidimo vieta nenurodyta], p. 27.

⁵⁰ Žr. ten pat.

⁵¹ Žr. LKP IV-osios konferencijos tezės apie darbą kaime, 1928, p. 18.

⁵² „Priekalas“, 1931, Nr. 3—4, p. 119—120.

БОРЬБА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛИТВЫ ЗА УМЕНЬШЕНИЕ НАЛОГОВОГО БРЕМЕНИ ДЛЯ ТРУДОВОГО КРЕСТЬЯНСТВА В ГОДЫ ГОСПОДСТВА БУРЖУАЗИИ В ЛИТВЕ

Резюме

Коммунистическая партия Литвы в интересах защиты широких масс крестьянства и усиления союза рабочего класса и трудового крестьянства большое внимание уделяла вопросам налогового обложения крестьянства. Коммунистическая партия Литвы неустанно разоблачала попытки буржуазной печати показать в извращенном виде налоговое бремя широких масс крестьянства, раскрывала классовый характер поземельного налога, резко выступала против выкупных платежей и требовала их отмены для безземельных и малоземельных крестьян. Коммунистическая печать конкретно показывала, как налоги, особенно косвенные, угнетали широкие массы Литовского крестьянства, разоблачала протекционизм и политику фискальных монополий, раскрывала их отрицательные последствия для крестьянства. Было убедительно показано, насколько Литве полезно развивать торговлю с Советским Союзом и насколько это увеличивает рынок реализации сельскохозяйственной продукции.

Для характеристики тяжести налогового бремени крестьянства коммунистическая печать показывала, что, кроме налогов, широкие массы крестьянства угнетали разные пошлины и сборы, что крестьянство, кроме того, эксплуатировалось посредством кредитной системы, неэквивалентного обмена, натуральных повинностей. Вместе с тем коммунистическая печать раскрывала непроизводительный и антинародный характер использования средств, собираемых посредством налогов, и показывала последствия налогового обложения для трудового крестьянства.

Коммунистическая партия Литвы боролась за уменьшение налогового бремени для трудового крестьянства, как и для всех трудящихся, за переложение налогового бремени на эксплуататорские классы, за бесплатную медицинскую помощь и бесплатное образование во всех школах, за расширение социального страхования и за предоставление финансовой поддержки бедноте. Экономическую борьбу против финансовой эксплуатации трудящихся, в том числе и трудового крестьянства, посредством налоговой системы Коммунистическая партия Литвы неразрывно связывала с политической борьбой против эксплуататорского капиталистического строя, за восстановление Советской власти в Литве.
